

Христаки Павловичъ не я напечаталъ въ Офенъ (Пеща), макаръ и въ много измѣнена форма, подъ название „Царственикъ или исторія болгарская“⁴.

Отъ многобройнитѣ преписи написаниятъ въ 1765 г. въ Котелъ е за насъ особено интересенъ поради личността на преписвача *свещеникъ Стойко*. А той не е никой другъ, освенъ познатиятъ вече на читателя по описанието на кърджалийскитѣ времена епископъ Софроний врачански — най-добриятъ Паисиевъ ученикъ⁵.

Стойко Владиславовъ (род. 1739 г. въ Котелъ) отъ малкъ останалъ сираче, поради алчността на роднинитѣ си изпадналъ въ такава бедностъ, че решилъ да напусне жена си и децата си и да търси като занаятчия поминъкъ въ чужбина. Тогава по настояването на чорбаджиитѣ той билъ ржко-положенъ за свещеникъ (1762).

Стойко знаелъ да чете и да пише, преподавалъ въ училището и държалъ проповѣди въ църква, когато другитѣ свещеници били невежествени земледѣлци; отъ завистъ тѣ често го клеветѣли и обвинявали предъ епископа. Презъ време на руската война 1768—1774 г. г. Стойко билъ натоваренъ да издава квартирни билети за минаващитѣ войски — работа, която донасяла много неприятности. Ако квартирата не била по угодата на варваритѣ, веднага дохождали при него съ пищови и копия; единъ алжириецъ дори му изскубалъ почти цѣлата брада. Страшни дни преживѣлъ Стойко, когато Котелъ, загдето взелъ участието въ една крамола между агитѣ отъ Османъ-Пазарджикъ (сега Османъ Пазаръ), билъ осъденъ да заплати голѣма контрибуция, а той билъ откаранъ като заложникъ, за да се осигури изплащането. Преживѣлиятъ презъ време на затвора страхъ отъ смъртта, угризенията на съвестта, че си позволилъ, като епитропъ на шуменския владика, да събира въ полза на последния пари по селата, и смъртта на жена му — всичко това го хвърлило въ дълбока меланхолия. Понеже нѣмало никакви лѣкари, той почналъ да се лѣкува съ билки. Но за употреба на тия „магьоснически сръдства“ владиката го отстранилъ за три години, а когато тѣ изтекли, Стойко нѣмалъ пари, за да склони гърка за помилване.

Преследванъ отъ омраза, неблагоприятностъ и завистъ, Стойко напусналъ родното си мѣсто и отишълъ при анхиалския епископъ, който го посрещналъ дружески и му далъ Карнобатската енория (1792). Едвамъ се настанилъ тамъ, позналъ го бостанджи-башията, който вече единъ пжтъ искалъ да го окачи на вжжето въ Котелъ, и заповѣдалъ да го хванатъ и да го забиятъ на колъ; само молбитѣ на християнитѣ и християнцитѣ предъ майката на турчина му спасили живота. Другъ пжтъ посрѣдъ полето ги нападналъ единъ татарски султанъ, Ахмедъ Герай, който живѣлъ въ близкото село Шехлари (стр. 360), загдето Стойко противъ волята на султана вѣнчалъ една българска мома за християнинъ. Стойко едва се спасилъ следъ отчаяна борба.

Тия събития накарали Стойко да замине за Арбанаси при Търново, кждето между това се преселило и семейството му. Живѣйки въ единъ манастиръ, той си спечелилъ такава голѣма почитъ, че търновскиятъ митрополитъ, безъ да гледа на негръцкия му произходъ, му предложилъ епископската катедра въ Враца. На 13 септемврий 1794 г. Стойко, подъ името Софроний, билъ ржкоположенъ за епископъ. Неговитѣ страдания презъ времето на кърджалиитѣ и Пазвантоглуние вече описахме. Най-сетне, когато епархията му била опустошена и обърната на разбойнишки станъ, видинскиятъ митрополитъ го изпратилъ на заточение. Едва въ 1803 година старецътъ сполучилъ да избѣга въ Букурещъ, гдето братски билъ приетъ отъ митрополитъ Доситея.